

Den kvinnliga förebilden under 1800-talet

Kvinnoideal i tre svenska tidningar från år 1858–1899

Författare: Emelie Andersson
Handläggare: Åke Sandström
C-uppsats 15 poäng
Ventilerad: VT 2017

Abstract

Title: The female role model during the nineteenth-century

Female Archetypes in three Swedish newspapers during 1858–1899

The purpose of this study is to inspect female ideals during the end of nineteenth-century in Sweden to get a greater understanding of the values that was recognized during the time. To accomplish this I will scrutinize three newspapers with different political standings and compare their descriptions of archetypal women.

The three newspapers are the conservative *Dalpilén*, the more liberal *Norrköpingskuriren* and the feministic *Idun*. *Dalpilén* and *Norrköpingskuriren* will describe the two political sides of Sweden that was present at the time while *Idun* will represent the female thought of the ideals of their own gender as *Idun* was a newspaper for women and often written by women.

I have utilized among other Connell and his masculinity theory and Yvonne Hirdmans Gender contract theory to get a better understanding for the century I have chosen to study and to get guidance for the material. Both these theories build on a society with strict gender roles which are applied to the nineteenth-century along with explanation in how archetypes are built up and what can affect them. This was something that I needed to keep in mind as I progressed through my study.

The questions I have asked is what ideals are there in the newspapers and which qualities did they focus on. Are there a difference between the female ideals they describe? and if so, why are they different? The result of the study show that all three of the newspapers favors the mother as an ideal. Women was supposed to be a perfect mother and all the qualities for the ideal of women was to make them into an impeccable caretaker. This was the ultimate form of female. The difference between the newspapers lies in their flexibility in the qualities of that ideal.

For example, the conservative *Dalpilén* thought that a woman should be a housewife and just focus on raising the children. That makes an ultimate mother. *Norrköpingskuriren* focused more on the working class and where the option to stay at home and raise children wasn't always an option. As such, they preferred if the women stopped working when they got married but didn't seem to demand that the wife should stay home. *Idun* on the other hand argued that working doesn't really influence the female's ability to raise her children and as such won't remove their "femininity" as they said.

Keywords: Woman ideal, nineteenth-century, Femininity, Newspapers

Innehåll

Abstract.....	ii
Inledning och syfte.....	1
Frågeställning och avgränsningar.....	2
Metod och teori.....	3
Bakgrund.....	5
Tidigare forskning.....	7
Dalpilen.....	10
Norrköpingskuriren.....	15
Idun.....	18
Analys och resultat.....	23
Sammanfattning.....	29
Källor och litteratur.....	31
Otryckta källor.....	31
Tryckta källor.....	31
Internet källor.....	31
Dalpilen.....	31
Norrköpingskuriren.....	32
Idun.....	32
Litteratur.....	33
Uppsatser.....	33

Inledning och syfte

Kvinnor har genom tiderna blivit representerade av olika medier som litteratur, konst och i, de mer moderna medierna, som tidningar och television. Detta har format kvinnoideal som har förändrats genom tiderna och har utvecklats för att anpassas efter århundradens av utvecklande. Kvinnoidealet är med andra ord inte det samma idag som för tusen år sedan. Det är viktigt att förstå ideal i alla sammanhang då detta ger oss en inblick i hur människorna såg på världen och vilka egenskaper de prioriterade. Genom att förstå dessa egenskaper så kan vi få en inblick i hur det sociala samhällets byggdes upp. Detta är den sfär som oftast är svårast att fastställa då vi oftast får överblick över historiska händelser av tidningar men sällan ser vi personerna bakom händelserna.

Detta gör det bara viktigare att förstå personerna som levde under historien vi läser om för förstår vi oss på folket i historien så kommer vi att förstå vad som påverkade och drev de historiska händelserna. Jag har valt att fokusera på kvinnoideal som är en av de mer osynliga faktorerna i vårt samhälle under historiens gång. Det valda århundradet är dessutom 1800-talet när stora förändringar hände på den industriella och privata sfären. Religion blev alltmer oansenligt under 1800-talet för att bana väg för vetenskap, logik och industrialiseringen. Med dessa öppningar så kunde även kvinnan finna en ny plats i samhället och alltmer kvinnor sökte sig till högre utbildningar och ville ha större rättigheter i samhälle.

Detta i sin tur banar väg för min uppsats som ska försöka svara på vad kvinnoidealet var i slutet av 1800-talet. Har den förändrats från tidigare århundraden? Tanken är att titta närmare på hur tre svenska tidningarna beskrev kvinnan i olika former. Analysen ska belysa hur dessa tidningar beskrev den ideala kvinnan och titta närmare på hur tidningarna avbildning kunde skilja sig. Tidningarna kommer att ha olika bakgrunder vilket kommer att ge en större inblick till hur olika delar av denna eras samhälle beskriver idealkvinnan. Detta kommer i sin tur att belysa om det fanns en gemensam egenskap för kvinnoidealet genom de fyra tidningarna och kanske svara på hur deras ideal av kvinnan var.

Frågeställning och avgränsningar

- Hur beskriver tidningarna kvinnor?
- Vem var författaren av de specifika artikeln och hur påverkar deras verklighet artikeln?
- Vilka egenskaper ska en kvinna ha och varför?
- Hur skiljer tidningarnas avbildning av idealkvinnan och varför?
- Varför skulle dessa tidningar framställa ideal kvinnan på detta sätt?

Tidningarna som jag har valt ut börjades ges ut under 1800-talet och fortsatte in till 1900-talet. Det största problemet med det här är att det är ett stort område att granska så jag måste avgränsa materialet till något mer hanterbart. Jag har därför valt att endast granska de utlagor som finns under 1800-talet, med andra ord början av tidningens skapelse, då jag finner att detta är intressant årtal då det fortfarande var innan kvinnornas rösträtt i Sverige och lämnar större avtryck för olika åsikter än under 1900-talet där åsikterna är mer cementerade.

För någon som ska granska ideal så är det viktigt att förstå att ideal kan påverkas och variera beroende på vad som påverkar dem. Till exempel så kan det finnas två olika ideal i två olika religioner. Ideal kan vara olika för män och kvinnor. Det kan påverkas av bland annat kultur, etnicitet, religion och ålder av de som beskriver idealet. Jag måste avgränsa även detta. Jag har valt att fokusera på manliga idealet av kvinnor, det kvinnliga idealet av kvinnor och om det finns någon skillnad på de av olika åldrar inom dessa två grupper.

För att kunna göra detta så kommer jag att göra antaganden av författaren av artiklarna. Till exempel så kommer jag att anta att de är svenskar då statistiken visar att under 1800-talet så var invandringen relativt låg och utvandringen var hög.¹ Chansen att författaren var utländska var med andra ord inte hög. Jag kommer dessutom att inte ta med religion i beräkningarna då jag kommer att anta att de är kristna. För även om judarnas befolkning ökade från runt 900 till 3000 under 1800-talet så var de fortfarande en minoritet.² Åter igen så handlar det om att statistiken för att författaren skulle vara jude är låg. Detta är också avgränsningar jag kommer att få göra då tiden inte tillåter att jag tar mer alla grupper representation av idealkvinnan.

¹ *Befolkningsstatistik*, SCB, citerat 2017-01-08

² *Judarnas historia i Sverige*, Judiska museet i Stockholm, citerat 2017-01-13

Metod och teori

De tre tidningarna har varit aktiva under flera år. Resultatet blev att det fanns massor av information att ta sig igenom och därför måste tiden användas på ett konstruktivt sätt. Det var speciellt de två första tidningarna som skapade problem då majoriteten av artiklarna inte kunde ge information om det ämne jag har valt. För att försöka nå den information jag ville ha så använde jag feminina sökord som författarinna, kvinna, moder och dotter. Jag sökte också på saker som jag antog kunde vara hjälpsamt som uppfostran och ideal. Detta begränsade artiklarna till det jag behövde. Jag har också granskat annonserna för att se hur de representerade kvinnan.

Den sista tidningen är inriktade mot kvinnor och är dessutom ofta skriven av kvinnor. Detta betyder att majoriteten, om inte alla, artiklar kan ge åtminstone lite information om vad kvinnoidealet är då de flesta av artiklarna vidrör och försöker på många sätt skapa ett nytt kvinnoideal. Det största dilemmat med denna tidning var att försöka avgöra vad som var deras ide av ideal och vad som var verklighetens kvinna. T ex, en artikel om hur man städar hemmet skulle lika väl kunna vara deras sätt att försöka skapa ett ideal av en kvinna som en hemmafru men den kan också rikta in sig på hur den verkliga 1800-talets kvinna var. För att kunna lösa det här så vill jag sortera ut vad som var vad och ta bort de som jag antog tillhörde de verkliga kvinnorna under 1800-talet. Jag fick också ta bort de jag var osäkra på då utan att vara säker på vad artikeln kunde representera så var det bättre att inte använda materialet än att förvrida det till att fungera för mitt ämne.

Teorierna jag granskade tillhörde genusperspektivet då dessa har oftast vidrört ämnet om könsideal förut. De mer allmänna teorierna inom den filosofiska grenen rörde ofta religion och fungerade inte helt in på mitt ämne. Termen ideal användes ofta av Max Weber för att beskriva bland annat ideal samhällen. Han beskriver ideal som motsatsen av individualiseringen och är fenomenet när man väljer ut positiva drag som ska beskriva det bästa resultatet.³

Några teorier jag har tittat närmare på är Conells maskulinitetsteori. Teorin är uppdelat i fyra delar men jag själv var mer intresserad av den Hegemonisk maskulinitet. I den hegemoniska kategorin så talar Conell om idealet för maskulinet. Det är en ledande position som många strävar efter för att uppnå. Den är definierad av positiva drag som oftast ska ses som naturliga. Idealet förändras dessutom med tiden och kan variera på olika kulturella grupper och samhällsklasser. Det är också viktigt att förstå att idealet inte är menat att levas upp till.

De andra grupperna är de delaktiga männen som strävar och uppmuntrar idealet men kan inte levas upp till den. Detta är oftast den grupp som bestämmer idealet. Den tredje gruppen tillhör de

³ Max Weber, *Ideal type*, Cardiff University (School of Social Sciences), citerat 2017-01-13

underordnade männen som är män men anses inte vara riktiga män. Homosexuella har en förmåga att falla in i denna kategori. Den sista kategorin är de marginaliserade männen som inte får vara med i hierarkin. Här har oftast etnicitet en stark grund.⁴

Conells teori är baserad på maskulinitet men kan mycket väl tillämpas med kvinnor i tankarna. Det enda man måste tänka på är att kvinnor inte hade lika starka gränser då hierarkin inte var lika markant bland kvinnor som de var med män men teorin kan ändå bli användbar för att förstå hur samhället såg delades upp och kan vara en bra teori att förstå så att man kan binda ihop de lösa trådarna.

En annan teori som jag fann viktig att förstå är Yvonne Hirdmans teori om genuskontrakt. Detta är en teori som talar om vad som är manligt, kvinnligt och hur dessa manifesterar sig i samhället. Teori tar sin grund i tre principer som är att män och kvinnor hålls isär, det manliga värderas högre än det kvinnliga och alla är med att skapa genusordningen. Ideal typer har en förmåga att skapas genom genuskontrakt och kan därför påverkas av dessa tre regler.

Detta kommer att bli en intressant teori att tänka på när man granskar det kvinnliga idealet under 1800-talet då detta är kanske den tid där denna teori inte funkar då kvinnor börjar mer och mer att ändra på reglerna och ta sig in i den manliga sfären. Med tiden så förändrades vad som var manligt och kvinnligt och det hade sin början under den tid jag har valt att forska. Detta är viktigt att notera för jag kommer med stor riska att lägga märke till detta när jag granskar idealtyper i de olika åldrarna. De äldre följer helt enkelt det gamla genuskontraktet medans den yngre generationen försöker att skapa ett nytt genus kontrakt.⁵

⁴ *Maskulinitetsteori* skrivet av Frida Ohlsson Sandahl, citerat 2017-01-13

⁵ *Genusteori* skrivet av Jämställd förskola och skola, citerat 2017-01-13

Bakgrund

För att kunna förstå materialet som jag har använt till min forskning måste man förstå dess bakgrund. Historien bakom århundradet som jag har valt för min studie. 1800-talet beskrivs av Susanna Hedenborg och Ulla Wikander i boken *"Makt och försörjning"* som en era med snabba förlopp. Detta var det århundradet som handlade om lagar, vem och hur man stiftade dem? Detta var den era som dominerades av diplomati och politik.⁶ Många förändringar inträffade inom den politiska sfären och den privata sektorn. Till exempel så började i slutet av 1700-talet och in under början av 1800-talet roll förändras som moder och maka då den blev mer specifik. Man definierade vad som krävdes för att bli en god moder eller maka.⁷

Under 1800-talet så ökade antalet ogifta kvinnor bland den borgerliga och överklassen. Detta inträffade ofta i storstäderna där det var överskott av kvinnor men fenomenet kan också bero på ekonomiska skäl då kvinnor kanske ville kontrollera sin egen ekonomi. Detta ledde också till att oäkta barn föddes alltmer under 1800-talet. Detta betydde inte att de levde ensamma utan många valde att leva med andra kvinnor eller manliga släktingar. Under lång tid så krävdes det att kvinnor hade en förmyndare då de ansågs vara omyndiga med detta ändrades år 1863 då kvinnor blev myndiga vid 25 års åldern efter en anmälan till underrättelserna.⁸

Även pressen gick igenom förändringar under 1800-talet. Under 1800-talet uppkom flera nya tidningar som vissa av dem finns kvar idag som Dagens nyheter och Svenska dagbladet. Kring 1880 fanns det liberala tidningar och konservativa tidningar. Däremot fanns det få socialistiska tidningar men denna rörelse blev alltmer framstående med arbetsrörelsens framväxt. I slutet av 1800-talet så ökade populariteten av tidningar på grund av utvecklad pressteknik och billigare tidningar så att detta blev en underhållning som alla klasser kunde köpa inte bara överklassen. Tidningarna blev dessutom mer tillgängliga med den allmänna skolan då allt fler personer nu kunde läsa och skriva.⁹

Nya sorters tidningar började skapas för specifika ämnen som politik inriktning eller tidningar som fokuserade på kvinnorätsfrågor. Under mitten av 1800-talet så började kvinnor alltmer diskutera deras rättigheter inom den politiska sfären. Kvinnor började dyka upp på politiska samlingar vilket innan ansågs oanständigt och de började skapa välgörenhetsföreningar för att hjälpa ogifta kvinnor och änkor. År 1859 så grundade Sophie Adlersparre med Rosalie Olivecrona grundat Sveriges första kvinnotidskrift, Tidskrift för hemmet. Som hade litteratur och dagspolitik. Tidningen ställde krav på kvinnor rättigheter och ville ha mer ekonomisk frihet som var en av de

⁶ Hedenborg och Wikander, , 'Makt Och Försörjning' sid 16

⁷ Hedenborg och Wikander, , 'Makt Och Försörjning' sid 48

⁸ Hedenborg och Wikander, , 'Makt Och Försörjning' sid 56-57

⁹ *Dagstidningar, Pressens guldålder*, skrivet av Jan Milld 2008-01-20, citerat 2017-02-01

större frågorna under 1800-talet då alltmer fler kvinnor behövde försörja sig själv men kunde inte på grund av lagen. Sophie Adlersparre var själv redaktör och skrev under namnet S.L-d (Esselde). Tidningen bytte sedan namn till Dagny och sedan Hertha.¹⁰

Även klasserna börjades omstruktureras då det utvecklades en tjänstefolksklass där man kunde tjäna en annan familj. Ibland för livet. Många kvinnor hörde till denna klass. Pigor och drängar tillhörde denna klass.¹¹ Under industrialiseringen så började fler arbeten öppnas upp för kvinnor även om många av dem hade svårt att kunna försörja sig. Några arbeten som en kvinna kunde göra var som mejerska, ljus stöperska, barnmorska piga och sömmerska.¹² Men även högre utbildningar började öppnas upp för kvinnor. 1842 så inrättades den allmänna skolutbildningen och det var inte förens då som kvinnor fick samma rätt att undervisas i elementära kunskaper som deras motsatta kön. Högskoleutbildning var oftast för män men några få utbildningar fanns för kvinnor om de ville bli lärarinnor.¹³

Detta är bara några av händelserna som förändrade det svenska samhället under 1800-talet men många av dessa hade stor betydelse för min forskning för när ett samhälle transformeras så förändras även rollerna som män och kvinnor hade i samhället och med den nya rollen kommer nya ideal. Dock är det viktigt i detta fall att anmärka att idealet kan variera beroende på åldern i detta fall då många av de äldre växte upp i det äldre samhälle och har en annan ideal än den nya generationen. Detta är något vi kan även se i dagens samhälle då den äldre generationen oftast inte delar den nys ambitioner.

¹⁰ Hedenborg och Wikander, , *'Makt Och Försörjning'* sid 154-156

¹¹ Hedenborg och Wikander, , *'Makt Och Försörjning'* sid 61

¹² Hedenborg och Wikander, , *'Makt Och Försörjning'* sid 70-75

¹³ Hedenborg och Wikander, , *'Makt Och Försörjning'* sid 64

Tidigare forskning

Den första forskaren jag skulle vilja nämna är Joan N. Burstyn som är professor i historia och utbildning. Hon har bland annat skrivit "*Preventing Violence in Schools: A Challenge to American Democracy*," "*Past and Promise: Lives of New Jersey Women*" och det verk jag ville nämna "*Victorian Education and the Ideal of Womanhood*"¹⁴

Joan N. Burstyn studerade i detta verk kvinnor från 1800-talet i England. Hon granskar alla klasser och tittar närmare på både kvinnors verklighet och idealet som fanns kring dem. Bland annat så nämner hon att 1800-talets kvinnor ofta arbetade, speciellt i den lägre klassen, men att kvinnor som inte arbetades oftast beundrades och man ansåg att hon inte arbetade för att hon hade ekonomisk säkerhet. Inte alla män hade dock råd med en sådan symbol men många kunde se till att deras fruar var hemma eftersom det ansågs anständigt för en dam att vara hemma och ökade status.¹⁵

Idealet var att hemmet var kvinnans central och för de rikare damerna betydde detta att hon hade hand om hushållet som kunde bestå av barn och tjänare. Männens central var arbetsplatsen eller skolan. Detta ideal kom med industrialiseringen då hemmet innan oftast var en plats för arbetet som skulle försörja familjen. Idealet talade också om kvinnors fysiska svaghet som männen måste beskydda dem från men kvinnorna som genom sin isolering ansågs vara rena hade styrka i sitt samvete. De behövde inte kompromissa sitt ideal i verkligheten som männen måste göra. Vilket var en anledning till att kvinnor kunde hantera välgörenhet. Männen tänker endast på vinst medan kvinnors rena samvete gjorde att de tänkte på andra.¹⁶

Den andra forskaren är Julia Hallsäter som har granskat en historisk artikel av Anna Sandström. Anna Sandström har i artikeln diskuterat sina synpunkter på utbildning på flickskolor. I artikeln så tar hon upp bland annat hur flickors utbildning är fokuserad på språk och kunde vara svenska, engelska, tyska och franska. Stor fokus lades dessutom på grammatik och väldigt lite fokus lades på praktisk användning som att läsa böcker.¹⁷ Anna Sandström upplyste också att väldigt lite vikt lades på de abstrakta ämnena som historia och naturkunskap. Vilket kunde ha varit en av anledningarna till att få flickor ville utbilda sig efter grundskolan.¹⁸

¹⁴ Joan N. Burstyn, Jewish Women's Archive., citerat 2017-02-16

¹⁵ Burstyn N. Joan, *Victorian Education and the Ideal of Womanhood*. sid 23-24

¹⁶ Burstyn N. Joan . *Victorian Education and the Ideal of Womanhood* sid 24-25

¹⁷ Hallsäter, Julia. "Bildning är ett måste för att man ska kunna leva ett sunt och rikt människoliv: En undersökning av Anna Sandströms pedagogiska synpunkter och ideer om syftet med flickors utbildning: ". Sid 19-21

¹⁸ Hallsäter, Julia. "Bildning är ett måste för att man ska kunna leva ett sunt och rikt människoliv: En undersökning av Anna Sandströms pedagogiska synpunkter och ideer om syftet med flickors utbildning:", sid 22-23

Ett citat från själva artikeln i uppsatsen beskriver hur kvinnornas roll förändras och hur arbetsmarknaden och utbildningen förändras med dem.

” Ytterligare en orsak till den ökade efterfrågan på högre utbildning för flickor var de ogifta kvinnornas försörjningsproblematik. Denna tilltog i samband med befolkningsökningen under 1800-talet, med ett kvinnoöverskott och sjunkande giftermålsfrekvens, framförallt inom borgarklassen. De kvinnor som inte kunde bli försörjda inom äktenskapet och förblev ogifta blev tvungna att arbeta. För att minska familjernas försörjningsbörd var många tvungna att satsa på sina döttrars utbildning så att de skulle kunna göras mer tillgängliga för arbetsmarknaden. Till exempel krävde vissa arbeten på arbetsmarknaden kunskaper som praktiska matematiska kunskaper och kännedom om bokföring, vilket inte hade varit nödvändiga kunskaper att ha som kvinna tidigare. Arbetsmarknadsanpassade kunskaper sågs som en investering för att trygga de unga kvinnornas och deras familjers framtida försörjning.”¹⁹

Detta är något min egen forskning stötte på då diskussionen om kvinnors utbildning oftast tar upp hur samhället helst ville se dem. Med andra ord vad samhällets ideal var för kvinnorna. Detta var åter igen något som oftast varierade beroende på vilken generation man var med det är viktigt att förstå var idén kom ifrån så att man kan kartlägga idealet på ett pragmatiskt sätt.

Den sista forskaren jag skulle vilja ta upp granskade telegramnyheter i tidningar under samma århundraden som jag. Andreas Holm har i sin uppsats granskat allmänna dagblad som Aftonbladet för att kunna fastställa hur tidningarnas telegramnyheter såg ut under 1864–1900 talet såg ut. Han lade upp sin forskning i statistik för att visa upp resultatet. Trots att hans forskning inte rör min egen forskning på djupet så ger hans uppsats en inblick i hur tidningarna jag granskar har utvecklats under den årtionden som även jag forskar om. Detta kommer att hjälpa mig förstå och avgränsa min egen forskning då jag kommer att fokusera på inrikes nyheter då jag ska försöka att fokusera på den svenska kvinnans ideal från det svenska samhällets perspektiv.²⁰

Bland annat visar han att antal telegramnyheter år 1871 var 88% utrikes och 12% inrikes. Men inrikes nyheter ökar med åren.²¹ Kan vara ett sätt att försöka förhindra utvandringen som var hög under dessa år eller så kunde utrikes nyheter vara hög för att uppmuntra utvandring.²² Men nyttan av denna statistik ligger i det jag har valt att forska om. De svenska kvinnornas ideal vilket betyder att jag har med hjälp av hans forskning fått reda på att endast 12 procent av nyheterna jag kommer att läsa tillhör min forskning. Detta hjälpte mig med avgränsningarna även om det är viktigt att förstå att som Andreas Holms nämner så kan detta variera från tidningar och alla nyheter. Han tog

¹⁹ Hallsäter, Julia. *Bildning är ett måste för att man ska kunna leva ett sunt och rikt människoliv: En undersökning av Anna Sandströms pedagogiska synpunkter och ideer om syftet med flickors utbildning*; sid 5

²⁰ Holm, Andreas ”*Telegramnybeten i den svenska pressen - genom tio undersökta tidningar 1864-1900*” sid 14-21

²¹ Holm, Andreas ”*Telegramnybeten i den svenska pressen - genom tio undersökta tidningar 1864-1900*” sid 19-20

²² *Befolkningsstatistik*, SCB, citerat 2017-01-08

dessutom upp i flera delar hur tidningarna har utvecklats under dessa århundraden och det kommer att hjälpa mig att förstå hur tidningarna var strukturerade och varför.²³

²³ Holm, Andreas *Telegrammybeten i den svenska pressen - genom tio undersökta tidningar 1864-1900* sid 10-13

Dalpilen

Dalpilen var en dagstidning från Falun som gavs ut år 1854–1942. Tidningen grundades av lantmästaren J.S.W Cronberg. Tidningen togs över av boktryckaren Frans Ludvig Schmidt år 1855 som också blev ägare till den konkurrerande tidningen *Tidning för Falu län och Stad*. Istället för att slå ihop tidningarna så lät han dem ha egna profiler för att konkurrera med sig själv.²⁴ Tidningen har en mängd variationer av olika artiklar från reklam, noveller till utrikesnyheter. Som jag nämnde så tog jag bort allmänna utrikesnyheter om det inte handlade om svenska kvinnor eller svenskers uppfattning av kvinnor.

Ett undantag skulle kunna göras av Storhertiginnan Louise af Baden eller hennes dotter Victoria av Baden som genom giftermål blev kronprinsessa och sedan drottning. Dessa två nämns ofta i tidningarna och kungligheter i allmänhet beundrades som ideal bland tidningarna så det vore ovist att inte granska kungligheterna trots att de ofta var utlänningar. Till exempel så beskrivs Storhertiginnan Louise på detta sätt.

”I hennes lifliga och burtiga person, i hennes godmodiga utseende och okonstlade sätt ligger något, som otvetydigt vittnar om ett lefvande intresse för allt. Hennes uppträdande är för öfrigt enkelt; intet pompöst eller tillgjordt tyckes ligga i hennes natur. Hon är ledig och lätt som en ungmö; det märkes bäst, när hon snart träder upp i vagnen, som för henne än hit än dit i vår hufvudstad.”²⁵

Hon beskrivs på ett positivt sätt även om det kan vara för att hon är av kungligt blod. Hon beskrivs som enkel, mild, vänlig och inte pompös. Hur troget detta är till den verkliga bilden är svårt att säga då få tidningar kritiserade den kungliga familjen som var höjden av ideal för klasserna under kungligheterna. Men det är också viktigt att observera vilka drag som de oftast lägger relevans på då dessa egenskaper beskriver just vad som gör kungligheterna och i detta fall just denna kvinna till ett ideal.

De litterära beskrivningarna av kvinnor är mer varierande även om de beskriver samma person. T ex så hade flera nummer en liten novell om en ung flicka Elvira som jobbade på en Cirkus. Den första skissen var skriven av Max Ger och då beskrivs Elvira bland annat så här.

”Den tilltalade var en vacker flicka med fina, intresseväckande drag. Hennes tarfliga, illa sydda arbetskostym dolde hennes växt och läto endast ana de smidiga former, som om aftnarne

²⁴ Hamrin, Örjan, ”*Dalapressen – en historisk tillbakablick*” s. 17-46

²⁵ ”*om Storhertiginnan af Baden*”, skrivet av K.R., , Dalpilen,

framkallade applåder från en beundrande publikum, då hon i en elegant trådräkt dansade graciöst på en eldig ponny efter musikens toner eller djeft gymnastiserade i trapez eller på stege.²⁶

Hon är skriven också som en trotsig flicka som föredrar att göra farliga trick framför säkrare mycket till hennes väns Harrys förskräckelse. Hon framstår trots sin trotsiga attityd både som intelligent och modig. En variation som oftast inte går ihop.

Veckan efter så fortsätter berättelsen om Elvira men tonen har ändrats tillsammans med den nya författaren Raymund Mayr. Här är hon gift och beskrivs annorlunda från innan. Hon beskrivs som en rodnande kvinna som gör sig fin så att hon kan bli beundrad av mannen hon är gift med. Hon är honom trogen och söker endast hans blickar. Men den viktigaste delen och den mer morbida delen av historien är i slutet när Elvira gör sitt farliga trick i cirkusen. Hon faller ner och dör. Nästan som en varning för vad hennes dåraktiga beteende förde med sig.²⁷

Detta var dock två arketyper som ofta dök upp i novellerna. Den ena beskrevs som den vilda ungmön och den andra beskrevs som den lyckliga, rodnade maken. I Elviras novell så framstår det mer tydligt då detta är samma person som beskrevs i olika skeden i hennes liv och då blev resultatet helt olika. Detta kan dock också vara resultatet av att byta författare som kan ha olika värderingar på vad en kvinna skulle vara. Jag kunde inte få upp något om författarna utan att gå över till teorier. Text så var den enda Raymund Mayr jag kunde hitta var född 1858 i Tyskland. Detta skulle kunna vara samma person men jag kan inte hitta något register på om han varit i Sverige eller ens var en journalist eller författare. Så det är svårt att avgöra om detta är samma person. Utan den informationen så är det svårt att avgöra varför dessa två bilder skildrar sig.

I annonserna så är det oftast några få ord som dyker upp. Bland jobbanannonserna så dyker orden ordentlig, ärlig och allvarlig upp flera gången. En 25 årig man som söker en fru hade satt ut en annons. Där beskriver mannen att han vill ha någon jämn gammal, lägger ingen vikt på förmögenhet och letar efter någon med god och älskvärd sätt.²⁸ Det man kan tänka sig att fråga är om yttre skönhet är mer värdesättande än text talang, kunskap eller egenskaper. Idag så är vi fokuserade på kvinnors yttre utseende och ideal kvinnan beskrivs oftast enbart på ytliga drag. Var det så för över hundra år sedan också?

Detta är svårt att svara på men jag hittade en artikel i Dalpilen som jag fann intressant. Här intervjuar man fyra engelska karriärkvinnor, författarinnor, om de föredrog skönhet över ryktbarhet. Normalt skulle inte detta falla under forskningen som jag studerade men beslutet att ta med denna artikel kommer efter att ha begrundat vad syftet med artikel skulle vara. Varför skulle

²⁶ "Luftens drottning", skrivet av Max Ger, 1886-01-15, Dalpilen, sid 5-6

²⁷ "brudrägen", skrivet av Raymund Mayr, 1886-01-22, Dalpilen, sid 5

²⁸ "Ärade Damer" 1886-02-05, Dalpilen, sid 4

en svensk tidning intervjuar engelska kvinnor för att fråga denna fråga? Varför inte svenska kvinnor? Svaret är antagligen för att de hoppas på att de engelska kvinnorna, som antagligen ansågs anständiga på grund av att de var av utländskt ursprung, kunde påverka de svenska kvinnorna. De var på många sätt ideal som artikel hoppades att svenska kvinnor kunde sträva efter.

Kvinnorna var enade i svaret.

”Den första sade: Jag föredrager obetingadt skönhet, ty en skön kvinna kan med en enda blick lägga en värld för sin fot... Den andra sade: Skönhet är mycket att föredraga. Dess kapp är större än barmhärtighetens, den döljer töplighet, okunnighet och dumhet... Den tredje sade, att hon gerna afstode från sin ryktbarhet för att i utbyte få ett vackert ansigte, ty ryktbarhet, rikedom, lycka och en upphöjd social ställning, allt kan uppnås av en vacker kvinna... Den fjärde var av samma som de tre förgående. Hon sade, Talang vinner vanligen först erkännande, då det är för sent att njuta av verklig glädje däraf. Skönhet får genast sin tribut. Till och med den mest genialiske män vända sig från den intelligenta kvinna för att böja knä för en skön.”²⁹

Detta beskriver att kvinnornas ideal för kvinnor var en skön kvinna. Mycket av denna åsikt dock grundar sig i att samhället förlåter och öppnar upp sig mer för en vacker kvinna än för en intelligent kvinna. Detta betyder dock inte att kvinnors ideal helt grundar sig i yttre skönhet. Artiklar i andra tidningar beskriver att en kvinna ska ha kunskap även om hennes möjligheter att använda dem i praktiska sammanhang är minimaliska.

”Vi ser forntidens fruar som hälften slafvinnor och hälften herrskarinnor. Vi ser medeltidens dam vild, hemlighetsfull, egendomligt grym eller otäckt smicrande eller hängifven åt gränslös hjältemod, när hon uppträdde som drottning, martyr eller helgon... Till denna rad af kvinnotyper kommer som historiskt faktum den moderna kvinnan, en intressant blandning av tre århundradens små fel och stora dygder, böjelser och animositet, alltsammans filtrerad genom ett nytt ämne, som man kallar för feminism eller kvinnosak och åt hvilken hvarje dam efter sin egen personlighet gifver någon särskild prägel.”³⁰

Den sista artikeln jag vill belysa är en artikel skriven av en okänd författare. Jag skulle kunna teorisera att författaren är av manligt kön då kvinnorna beskrivs som mer ett okänt element. Författaren beskriver den moderna kvinnan och delar upp dem i olika typer. Den första kallas för feministen.

²⁹ ” *Skönhet eller ryktbarhet* ”, 1897-11-12, Dalpilen, sid 7

³⁰ ” *Den moderna kvinnan* ”, 1899-01-20, Dalpilen, sid 7

”Den minst kvinliga kvinnan är utan tvifvel den modärnaste kvinnan, det vill säga kvinnosakskvinnan, samtidens mest bemärkta kvinnotyp och kanske framtiden kvinna. Hon försvarar och anklagar, spenderar sin dag i föreläsningssal, sin natt i klubb, hon debatterar och begrundar, bekämpar mannen och sönderplockar honom, visar sin svaghet och styrka. Hon är praktisk, positiv, korrekt och tråkig, så snart hon ej genom mycket vetande och allvarligt målsträfvande når sitt ideal att betraktas liksom mannen, hvars sätt, gång, stämma och klädesdrägt hon antagit och hvars idéer hon slutligen lär sig att förfäktas.”³¹

Feministen beskrivs som den modernaste av kvinnorna men också den minst kvinnliga av de olika typerna. Hon argumenterar, bekämpar mannen och spenderar sin tid med antingen nöjen eller att för att lära sig. Av tonläget att avgöra så är detta hur verklighetens kvinnor började uppföra sig och motsatsen till hur feministerna agerade är vad som skulle kallas för ideal skulle man tro men författaren beskriver även feministens motsats, den lilla frun, i något av en negativ ton.

”Kvinnosakskvinnans afgjorda motsats är den modärna, >lilla fru>, som består av tyll, sammet, band och spetsar. Hon tager ingen notis om kvinnofrågan eller karlkongresserna, känner blott en politisk, den att behaga, och har blott ett enda själsinnehåll: åtrån att bliva tillbedd. Men allt detta likväl utan rykten, utan skandaler, utan uppståndelse utan uppståndelse och obehagligheter. Hon älskar konfekt och vin och har hvarken stora tankar eller stora lidelser, ty de förra älska männen ej och de senare förfärfva hyn. I hennes lilla hjärta finnes blott rum för henne själf och hennes lycka, därför blir hon med sin fågelhjärna kanske den lyckligaste af alla.”³²

Lilla frun beskrivs som egenkär och ytlig. Detta går ihop med den tredje typen av kvinnan som är den oförstådda damen. Den oförstådda damen beskrivs som den dramatiska och falska kvinnan. Hon har beslöjade ögon som ger sken av mysticism men vars enda ambition är att utföra någon enastående god gärning som oftast dock slutar i dumdristighet. Den fjärde typen är den skriftställande frun som i princip beskriver kvinnliga journalister Hon är en kvinnosakskvinna som föder sig på elakhet och lever okvinnligt i dunklet av sina avskyvärda ord.

Dessa kvinnor beskrivs inte på ett positivt sätt men ger insikt i den sista av alla typer som författaren kallar för den icke kategoriserade kvinnan. Detta är vad författaren, manlig eller kvinnlig, beskriver som idealet om så bara för att detta var den enda kvinnotyp som inte beskrevs på ett negativt sätt.

”Och slutligen kvinnan utan särskild kategori beteckning? Hon lefver husligt och tillbakadraget, älskar sin man, ehuru han ofta icke förtjänar det, och förstår att vara vältalig genom sin tystnad. Hon utbreder värme till sin omgifning, och man finner henne alltid hjälpsam, förtänksam och

³¹ ”Den modärna kvinnan”, 1899-01-20, Dalpilen, sid 7

³² ”Den modärna kvinnan”, 1899-01-20, Dalpilen, sid 7

själfulloppfrande. Hon bör till de fruar, om hvilka Napoleon har sagt, att de äro de bästa, emedan man icke talar om dem. Det är en klass damer som äras, bedragas, mången gång glömmas men ändå aldrig upphöra att älskas.”³³

Jag skulle kalla denna kvinna för den konservativa kvinnan då den på många sätt beskriver tidigare århundradens kvinnor. Kvinnan skulle vara osjälvisk, tyst och huslig. Det är också intressant i artikeln då de andra typerna beskrivs som moderna kvinnor så är detta den enda av typerna som undviker denna beteckning.

Detta är dock också den artikel som visar upp tidningens konservativa sida mest även om många av tidningens artiklar är av konservativ natur. Artiklarna har ett fokus på kungligheter och detta är tillhör idealet för den konservativa sida. Adeln ansågs som upphöjd och var något man strävade efter. I allmänhet så kan man beskriva, utifrån Dalpilen, ideal kvinnan som osjälvisk, glad och livlig. En stor vikt värkar läggas på skönhet och man beskriver oftast kvinnor som visa om de är tysta och undviker konfrontation. Kvinnor skulle inte vara trotsiga, egenkära och vilda. Detta sågs som negativa drag. Frågan om kvinnor skulle vara lärda var mer varierande.

En artikel visar att det fanns 6,505 lärarinnor och 4919 lärare i skolorna inom kommunen. Högre folkskolorna hade 624 lärare. Varav 327 lärarinnor.³⁴ Så det fanns många utbildade kvinnor inom kommunen. Men det var svårare att avgöra om detta var något som sågs som positivt eller negativt. I artikeln om moderna kvinnor så beskrivs utbildade kvinnor som onödiga men detta är endast en åsikt. Många av kungligheterna som drottning Victoria av Baden, dotter till Storhertiginnan Louise, som hade både utbildning och kunskaper som att skulptera.³⁵ Detta kan dock ha att göra med att modern, storhertiginnan Louise, var liberal och kämpade för kvinnors rättigheter.³⁶ Detta var dock inget som tidningen tog upp och om de valde att beskriva dessa kungligheter så var det oftast deras goda natur och generösa agerande, då speciellt Storhertiginnan Louise ägnade sig åt välgörenhet, som förhöjdes.

Utbildning kan vara något som ansågs höra till den högre klassen och i så fall så kan detta vara ett krav för idealkvinnan. Det intressanta skulle i så fall vara varför de verkar fördöma kvinnor som faktiskt försökte leva upp till idealet genom att skaffa sig en högre utbildning. Detta skulle kanske ha att göra med att man förväntade sig att hålla sig till sin klass vilket också skulle kunna ingå i en bild av hur idealet skulle framstå. Om detta är sant så fanns det flera olika ideal beroende på vilken klass man tillhörde. Detta är för svårt att fastställa så för denna forsknings skull så tar vi bort frågan om utbildning från ekvationen.

³³ “*Den moderna kvinnan*”, 1899-01-20 , Dalpilen, sid 7

³⁴ “*Folk- och småskolor*”, 1886-01-22 , Dalpilen, sid 2

³⁵ *Victoria Sofia Maria av Baden*, skapad av MinSläkt 3.9, citerat 2017-02-17

³⁶ *Louise Maria Elisabeth av Preussen*, skapad av MinSläkt 3.9, citerat 2017-02-17

Norrköpingskuriren

Norrköpingskuriren är en allmän dagstidning från 1800-talet. Nyheterna kan variera från utrikes, inrikes, religiösa och mer vetenskapliga artiklar. Jag skulle anse att detta är mer av en liberal tidning då den gärna tar upp ämnen som arbetarklassen och kvinnors rättigheter. Tidningen verkar också kunna göra reklam för kvinnotidningar som *Tidskrift för hemmet*.³⁷ Tidningen i allmänhet verkar undvika att beskriva kvinnors egenskaper. Endast några få ord var återkommande som dygdig, osjälvisk och vacker. Det var svårare att avgöra dock om detta var egenskaper de trodde att kvinnor hade eller om detta var de egenskaper som de ville att kvinnor skulle besitta.

Den tionde juni 1859 så anlade man en grundlagsfest i Norrköping. Man tillägnade flera spalter i tidningen där man gav skålar för grundlagen, Sveriges framtid och kvinnan. Skålen till kvinnan är skriven av prästen Grevilius och beskriver kvinnan som en symbol för skönhet.

”Ingen reformvän kan vara så kinkig att han här finna någon anledning att klaga öfver ett föräldrads representationssätt, öfver ett tungt riksdagsmaskineri eller invecklade arbetmetoder; mannen representerar vishet och kvinnan representerar skönhet och båda hafva sin sammanhållning i styrkan, som ligger i den inbördes kärleken; och hvad arbetet bekräffar, så går det raskt ur händerna, ty här arbetas efter enkammarsystemet... Här är tryckfrihet. Den är icke alldeles obegränsad- här gifves ingen anledning och intet utrymme för de fula idrotterna hos en skandalpress- men här finnes för mannen frihet att trycka till sitt hjerta det bästa, det ädlaste och det heligaste som uppenbarar sig i synlig form och som alltid med rätta blifvit framställt under bilden av den rena, ädla och dygdiga qvinnan.”³⁸

Kvinnan beskrivs även framställas som dygdig, ädel och ren. Om detta verkligen är egenskaper som tillhör verkligheten eller om den tillhör idealet är svårare att säga. Dock så nämner prästen att en kvinnans sanna värde kommer från hennes uppoffring för familjen och samhället. Hon är värtalig genom tystnad och är ”hemmets goda genius”.³⁹ Prästen har även några kommentarer om den sanna nordiska kvinnan.

”Det är den nordiska qvinnan-icke den flärdfulla dockan, som missaktas och glömmes, icke den emanciperande qvinnan, som vill sträcka sin makt längre än till våra hjertan- utan det är den äkta nordiska qvinnan, med trohetsfärgen i det klara ögat och hjärtat på rätta stället, yngligens ideal och mannens ära, qvinnan, som vet vhad hon vill och vill vhad hon bör och hos hvilken som fosterlandets framtidshopp hvilar i goda händer,”

³⁷ “*Tidskrift för hemmet*”, 1862-04-29, skrivet av Esaias Edqvist, Norrköpingskuriren, sid 2

³⁸ “*Skålen för Qvinnan*”, ” 1859-06-10 , skrivet av Grevilius, Norrköpingskuriren, sid 2

³⁹ “*Skålen för Qvinnan*”, ” 1859-06-10 , skrivet av Grevilius, Norrköpingskuriren, sid 2

Den så kallade emanciperande kvinnan nämns även i Dalpilen och syftar på en kvinna som anses mer manlig då hon vill ha mer rättigheter. I detta stycke så beskrivs idealet som den äkta nordiska kvinnan som vet vad hon vill men vill endast det hon får göra. Det är viktigt dessutom att anmärka att stycket nämner att idealet inte är ytliga kvinnan. Vilket betyder att prästens tidigare anmärkningar om skönhet antagligen är ett mer världsligt uttryck än vad man först kan anta. Han talar antagligen inte om fysisk skönhet utan om något mer spirituellt.

En av de mest framstående av Norrköpingskurirens artiklar är en uppsats om kvinnans uppfostring som är uppdelad i tre delar. Alla delar av ”*Några ord om kvinnans uppfostran*” är skriven av någon kallad Ch och är beskriven som en uppsats. Den tar med små citat från bland annat Agardhs Statistik, första häftet och Wallin, Första uppfostringen och verkar i allmänhet vara skriven av en äldre kvinna antagligen från övre klassen från städerna då hon skriver om de på landet som en mer eller mindre okänd domän. Antagandet om att hon kan vara kvinnlig är endast en teori baserat på kunskapen om att det var väldigt få män som vågade sig in på ämnet om barnuppfostran då detta ansågs vara kvinnornas domän.

”Vi yttrade för en tid sedan till några unga, aktningvärda och kloka mödrar: att vår nu uppväxande generation, till en viss grad, är både fysiskt förvekligad och moraliskt förslappad, och att grunden till detta onda tidens tecken ligger i den förvända uppfostran nutidens kvinnor erhålla i hemmet, så väl i fysiskt som i moraliskt hänseende. - Felet är mödrarnes, uppfostrarinnornas.”⁴⁰

Undantaget skulle vara psykologer men med det skulle verka fundersamt om författaren själv anmärker att mödrar är de som uppfostrar och sedan vara en man som ger råd om uppfostran. Författaren har starka åsikter om de så kallade amazonen och blåstrumporna som författaren anser vara de som skapar alla de problemen i Sverige, vilket redaktionen skriver att de reserverar sig mot denna åsikt, men har stor respekt för lärda kvinnor inom läraryrket och författare.⁴¹

I allmänhet så är författarens åsikter en variation av äldre och nyare idéer om kvinnors uppfostran. Författaren beskriver att en moder borde som dygdig, klok, begåvad och moralisk stark⁴². I själva flickornas uppfostran så föredras kläder som ger rörlighet och uppmuntran till fysisk aktivitet som skridskor, simning, ridning och åka pulka. Författaren har en mer bred bild av vad som är manligt och kvinnligt när barnen är yngre.

”Inom hus skall nu flickan börja tidigt att vara med de gamla - och ryckes nästan med våld från brödernes yrande lekar - för att - som en snusföruftig moder en gång till oss yttrade - ej bli för pojkkattig. De nöjen och lekar, som nu höra till ordningen för dagen för små barn, äro barnbaler, ty

⁴⁰ ”*Några ord om kvinnans uppfostran*”, 1862-05-02, skrivet av Ch, Norrköpingskuriren, sid 3

⁴¹ ”*Några ord om kvinnans uppfostran*”(fortsättning), 1862-05-06, skrivet av Ch, Norrköpingskuriren, sid 3

⁴² ”*Några ord om kvinnans uppfostran*”(fortsättning), 1862-05-06, skrivet av Ch, Norrköpingskuriren, sid 3

dansen, balerna, som nu utgöra flickans högsta mål, måste de i tid vänjas vid. Kan något nöje vara för den lilla, späda flickan mera bae fysiskt och moraliskt förderfvande än dessa bambaler, der de små proppa magar-ne fulla af slisk och af dan- sen uttröttas, blifva klena och sjukliga, emedan de ej få lägga sig i rattan tid.”⁴³

Flera gånger i texten så uttrycker sig författaren sig negativt till allt som skulle kunna göra flickor fåfänga och i allmänhet så framställs utbildning som något att föredra över att lära upp flickor till att gå på bal. Vilket i sig själv talar om överklassen då jag finner att få från de lägre klasserna hade lyxen till baler. Däremot har författaren strikta regler för vad som är manligt och kvinnligt.

”Vår mening är dock icke att qvinnan skall bli amazon som med en tillgjord raskhet och hurtighet banlyser det qvinliga behaget. Det är lika fränstötande att se en manlig qvinna, som en qvinlig man. Vi kunna ej gilla dessa qvinnor, som uppträda vid de offentliga skjutbanorna, och der sjelfva skjuta till måls och vinna priser, hvarpå finnas exempel. *) Qvinnan kan, genom sin närvaro vid dessa manliga öfningar, uppmuntra dem, dela ut prisen - men ej sjelf deltaga deri. Hon skall endast skjuta med kärlekens pilar och prisbelönas med mannens kärlek och tillgifvenhet! Äfven ogilla vi den qvinna, som - om man kan våga tro ryktet - uppträdde och affyrade en kanon med cigarr - dylika bravourer äro obehagliga - ja, den sednare afskyvärd. Nej! "Qvinnan är" - säger vår snillrike Agardh - "icke blott till hela sin kroppsliga varelse, utan äfven till sin andliga, det finaste, renaste, lifligaste, känslfullaste och skönaste på jorden. Må hvarje allför rask qvinna ihågkomma den odödliga skaldinnans visa råd: "Lyd Betty! lyd bestämmelsen; Sök ej att manna-bragder hinna; Och känn din värdighet, min vän, I äran af att vara qvinna!"⁴⁴

Gränsen mellan manligt och kvinnligt verkar förändras under 1800-talet men det verkar fortfarande finnas rigorösa riktlinjer för de två domänerna som ger oss en riktlinje till hur idealet kunde framställas för folket som levde under denna tid. Författaren framställer idealet för kvinnor genom att beskriva vad som är kvinnligt och argumenterar i flera segment för vad som är kvinnligt, t ex att kvinnor fortfarande kan göra fysiska aktiviteter eftersom de är kvinnliga, men ger också en klar bild av att det motsatta, det manliga, inte tillhör idealet. Förutom könsuppdelningarna så verkade kvinnan framställas på ett sådant sätt att hon skulle vara det spirituella stödet och vishet. Hon skulle vara den perfekta blandningen av intelligens och moralisk korrekt personlighet.

⁴³ "Några ord om qvinnans uppfostran"(fortsättning), 1862-05-06 , skrivet av Ch, Norrsköpingskuriren, sid 3

⁴⁴ "Några ord om qvinnans uppfostran"(fortsättning), 1862-05-06 , skrivet av Ch, Norrsköpingskuriren, sid 3

Idun

Idun är en veckotidning som grundades år 1887 av Frithiof Hellberg som också var redaktör och ansvarig av att ge ut tidningen. Tidningen började med en inriktning mot kvinnor och baserade sitt innehåll för praktisk användning för husmoder men förändrades med tiden till att innehålla mer kulturella nyheter och kvinnorätsfrågor.⁴⁵ Tidningen börjar med att förklara den mytologiska kvinnan som tidningen är uppkallad efter.

”Närfrån Valhalls kämpastrider trötte gudar drogo hem för att söka ro omsider, Idun kärligt mötte dem och de skönsta frukter räckte, som föryngrad lifskraft väckte. Så är myten om gudinnan, Åsa-Balders trogna brud. Som en förebild för kvinnan stod hon i sin sago-skud vackert tecknad, der vid härden nöjd hon fann sin lott i världen. Sedan, under andra skeden, kvinnan tog en ny gestalt. Medeltidens fagra qväden — utaf god och sämre halt — tälja hennes varma dyrkan, lik madonnans uti kyrkan. Riddarn aflades att bära hennes färg på hjälmens kam, hennes kärlek var hans ära, hennes köld hans största skam. Lifvet gaf han gladt för henne, som han fäst med ring och spänne.

Men hon var dock blott slafvinna utan röst i männers lag. Och hon fick sig tåligt finna i att ständigt nämnas svag; var en leksak blott — en prydnad, van vid undergifven lydnad. Tid har ändrats. — Gudasagan vinner icke genklang mer. Men det spörjs en bitter klagan, hur man kvinnan förbiser. Jemlikhetsiden har vaknat, och man kräfver, hvad man saknat. Icke älskas blott, men aktas önskar hon af männen nu. Och hur saken än betraktas, rättvist är det krafvet ju, att få dela mannens börda och gemensam vinning skörda. Der för sträfvar hon att hinna samma odlingsgrad som han. Och hon skall nog seger vinna, ty hon visat, att hon kan varmt och ädelt tingen fatta, icke blott åt flår den skatta. Så skall i en vacker dager framtidskvinnan för oss stå, en Iduna, ej blott fager, men med odlad själ också. Säkert skall hon hemmet smycka då med mera ärlig lycka.”⁴⁶

Idun presenteras som en förebild för kvinnor och framställs som en gift kvinna med skönhet och godhet. Hon uppvaktade männen när de kom hem från strider och gav dem energi till att kämpa vidare. Det som präglar henne som en förebild är hennes själsliga moralitet. Hon är godhjärtad, ärlig och osjälvisk.

I artikeln ”i kvinnofrågan” så beskriver författaren förändringar över hela världen för kvinnor. Texten hur en vetenskaplig verksamhet i Frankrike nu har båda kvinnliga och manliga medlemmar eller att en amerikansk urmakare har skapat en urmakare skola för kvinnor. I allt detta så framstår det tydligt att vad som är problemet i frågan är om mer komplexa aktiviteter tar bort det som är

⁴⁵ *Idun*, Äldre svenska kvinnotidningar, Göteborgs Universitet's bibliotek, citerat 2017-02-17

⁴⁶ ”*Idun*”, skrivet av Octavio Beer, *Idun*(1887, profnr 1), sid 1

kvinnligt i en kvinna.⁴⁷ Idealen har i alla tidningarna bundits ihop med vad som är kvinnligt och upprätthållandet av det kvinnliga kom ofta fram i diskussioner om vad kvinnor bör ha rätt att göra som t ex rösta och jobba. Om detta förminska kvinnligheten så var detta något som skulle stoppas då det i många fall inte tillhörde den ideala bilden av en kvinna. Verkligheten, speciellt för de lägre klasserna, hade dock inte det alternativ att sträva efter idealet då de måste arbeta för att försörja sig.

Den första sidan på varje nummer tillägnas alltid en kvinna som anses vara en förebild. Majoriteten av dessa kvinnor är ofta fruar till vetenskapsmän, präster, adel eller män med status. Annars så var de ofta lärarinnor och författarinnor som prisades för sin osjälviska natur, kunskap och arbetsamma tillvaro.

Tidningen tar upp i en artikel den religiösa förebilden av kvinnor. Artikeln tar upp vad Martin Luther syn på kvinnor och hur en god hustru ska vara. .

”En from och gudfruktig hustru», säger han, »är en sällsynt gåfva, mycket ädlare och kostbarare än en perla. Mannen förlitar sig på henne och förtror henne allt. Hon fröjdar mannen och gör honom glad, bedröfvar honom ej, skänker honom kärlek, men ej sorg under hela hans lif. — Hon sysslar med lin och ull, arbetar gerna med sina händer och är som en köpmans skepp, som från fjerran länder hemför mycket varor och egodelar. — Bittida står hon upp, bespisar sitt tjenstfolk och gifver pigorna hvad dem tillkommer. Hon vaktar och vårdar med glädje hvad hon har om händer. Det, som ej angår henne, bryr hon sig ej om. Hon omgjordar sina länder och utsträcker sina armar; hon är verksam i huset, ty hon märker hvad som gagnar eller skadar, hennes lampa slocknar ej om natten.”⁴⁸

De drag som anmärks är den oskyldiga och rena sidan av kvinnlig persona. Hon är mannen till lags och ger honom kärlek samtidigt som hon framstår som arbetsam. Kvinnligt ideal i allmänhet verkar associeras med familj. En artikel som ger insikt i detta är det stycke som försvarar de så kallade gamla familjeflickorna.

”Tänkesätten äro nu en gång sådana, att det ännu anses för en skam för en kvinna att vara ogift, och att någon frivilligt förblifvit det, vill ingen tro. Säges detta ej så rent ut nu som förr, så visar det sig dock, att tänkesätten ännu äro desamma.”⁴⁹

I artikeln så beskrivs det som något fruktansvärt att det fanns kvinnor som kunde gå hela livet utan att gifta sig. De är enligt artikeln ofta ansedda som utstötta och sågs ner av allmänheten. Detta kan

⁴⁷ ”I kvinnofrågan”, skrivet av M., Idun(1892-03-04)N:r 10, sida 3

⁴⁸ ”Luther om kvinnor”, skrivet av Frithiof Hellberg (redaktör och utgivare), Idun(1887, profn:r 1), sid 3

⁴⁹ ”Gamla familjeflickor”, skrivet av Elvira, Idun(1895-04-05)N:r 14, sid 3

läggas ihop med artikeln ”Barnlösa fruar”, som uppmuntrar barnlösa kvinnor att adoptera, så får man en bild av hur idealet av kvinnan framställs som enhet med make och barn.⁵⁰

Även i artikeln om ärkediakonen Farrar från London, som tidningen Idun vill belysa, så beskrivs kvinnan i som dotter, maka och moder. I dessa fall ska kvinnan vara lyhörd, självuppoffrande och sprida lycka. Även här bestyrks kvinnans band vid sina barn och från det religiösa perspektivet så var hennes roll stark bunden till familjen, hemmet och uppfostringen av barnen oavsett om barnen var av manligt eller kvinnligt kön vilket intressant nog oftast inte framstår i någon av artiklarna i någon utav tidningarna.⁵¹

I en artikel om kärlek för Sverige så en författare också om olika roller dock så tillhör majoriteten av artikel innehåll den maskulina sidan men den tilltalar dock mödrar och föreslår att de ska uppmuntra kärlek för sitt fosterland i barnen då patriotismen verkar försvinna med den nya generationen. Men artikel talar även om döttrar och skriver kort om vad en äkta svensk kvinna bör vara.

”Må icke heller döttrarna försummas i detta afseende. De växa upp till ungmör och skola blifva hustrur och mödrar åt svenska män. Från Historiens blad må de taga exempel af gammaldags svensk kvinnodugd och enkelhet, deras sinnen skola blifva allvarligare, deras tankar riktas på högre måö och det lösa, fladdranda pladdret omkring dem skall tysta af brist på uppmuntran.”⁵²

I flera av artiklarna så beskriver man och prisar en kvinnas kunskap. Det framstår ofta som något positivt om en kvinna har åtminstone språkkunnighet.

”Jag känner en kvinna, hvars omdöme är klart, hvars hjärta är varmt, hvars friska, starka väsen är måttfullt och harmoniskt, en kvinna med ganska bristfällig skolunderbyggnad, men som gör intryck af gedigen bildning, därför att hon förstår så väl och känner så fint. Hon kan endast med största svårighet stafva sig fram öfver den oländiga terrängen af en fransk roman. Hennes ordförråd är märkvärdigt svenskt, märkvärdigt litet uppblandadt med främmande tillsatser.”⁵³

Denna beskrivning verkar dock mer höra till överklasskvinnor då jag skulle tro att beskrivningen om att ”hennes ordförråd är märkvärdigt svenskt” antagligen kan vara ett annat sätt till att säga att det var enkelt. Adeln hade ofta variationer av olika språk i sitt ordförråd om man tittar på litteratur. I artikeln så prisar man dock hennes vilja att lära sig och hennes törst för kunskap är något som författaren verkar vara gynnsamt inställd mot.

⁵⁰ ”Barnlösa fruar”, skrivet av Frithiof Hellberg (redaktör och utgivare), Idun(1887, profn:r 1), sid 4

⁵¹ ”Farrar om barnuppfostran”, skrivet av Frithiof Hellberg (redaktör och utgivare), Idun(1895, profn:r 3), sid 3

⁵² ”Fosterlands kärlek, ammad i hemmet”, skrivet av Adolf Hellander, Idun (1892-02-26) N:r 9 sid 3

⁵³ ”Hon och Han: ett kapitel om bildning”, skrivet av Efraim Rosenius, Idun (1895-05-03) N:r 18, sid 3

Det fanns två artiklar som beskrev två negativa egenskaper som författarna menade att kvinnor hade. De uttalade i flera delar om att bemästra dessa egenskaper var ett måste för den ideala kvinnan. Den första egenskapen var fåfänga. Artikeln ”*Fåfänga*” beskriver kvinnors, speciellt unga flickors, besatthet av fåfänga. I denna artikel är uppdelad två motsatta sidor. Den ena är de unga fåfänga flickorna och den andra är de äldre partierna, fäder och mödrar, som anser att detta är något skamligt. Författaren försvarar de unga flickorna, vilket skulle kunna betyda att hon själv är ung, och argumenterar för fåfänga. Bland annat att från fåfänga föddes även en förkärlek för ordning, prydnad och renlighet.⁵⁴

”må man blott bibringa flickan en verkligt sedlig lifsåskådning och en allvarlig sträfvan efter det goda och sanna. Må man lära henne inse, att det yttre icke bestämmer människans värde, och man har uppnått mera, än om man direkt motarbetat fåfänga”⁵⁵

I artikeln framstår det tydligt att yttre skönhet vägs tungt i allmänheten och författaren dömer dem som anklagar en flicka för att vara ful då detta kommer att ge mentala ärr. Det intressanta är att man i allmänhet verkar associera fåfänga som ett resultat av kvinnans naturliga instinkter. I dag så förespråkar idealet att man ska ha yttre skönhet och detta resulterar i kvinnors fåfänga. Artikeln tar inte upp detta så en intressant fråga är hur stort värde sattes på en kvinnas yttre och om yttre skönhetskravet tillhörde endast kvinnornas ideal.⁵⁶

Den andra egenskapen var självbehärskning. I artikeln ”*Själfbehärskning*” så knyts egenskapen ihop med att kunna kontrollera sig själv och så sätt sätta andras behov framför sina egna. Att ha självbehärskning ansågs av författaren att vara ett åtråvärt drag och uttalade sig negativt om kvinnor som inte hade självbehärskning.

”Själfbehärskning innebär alltid i sig en hög grad af själfförnekelse och att >förneka sig själf> vill säga detsamma som glömma sig själf för andras vilja, dygd, som utgör ett af de vakraste dragen hos en ädel kvinnokaraktär.”⁵⁷

På många sätt så skulle man kunna argumentera att det författaren försöker att få fram i artikeln är att en kvinna bör vara underkuvad men det är också viktigt att märka att många av alla artiklarna i både Idun, Norrköpingskuriren och i Dalpilen talar om självbehärskning. Artiklarna talar om att en kvinna borde sätta andras behov före sina egna. Denna egenskap är på många sätt bunden till

⁵⁴ ”*Kvinnofåfänga*.”, skrivet av Marie, Idun(1892-04-01)N:r 10, sid 4

⁵⁵ ”*Kvinnofåfänga*.”, skrivet av Marie, Idun(1892-04-01)N:r 10, sid 5

⁵⁶ ”*Kvinnofåfänga*.”, skrivet av Marie, Idun(1892-04-01)N:r 10, sid 5

⁵⁷ ”*Själfbehärskning*.”, skrivet av E.Z, Idun(1892-04-08)N:r 15, sid 2

tanken om självbehärskning och båda dessa egenskaper är något som tillhör idealbilden som framställs i tidningen Idun.

Analys och resultat

De tre tidningarna är utformade på olika sätt. Dalpilen verkar i allmänhet vara mer från den konservativa sidan vilket ger dem en mer gammalmodig syn på ideal. Kvinnan föreställs ofta som maka och moder och dessa två titlar framställdes som hennes största ära och mål. Norrköpingkuriren framställs som en mer liberal tidning där majoriteten av innehållet är mer fokuserat på frågor inom arbetsklassen och politiska frågor som kvinnors rätt. Tidningens åsikter framstår inte lika tydlig dock och mycket av dess innehåll är från en mer neutral ställning. Tidningen hade en mer problematisk bild på idealkvinnan eftersom den kunde variera från person till person och precis som Dalpilen så kunde författaren av en artikel ofta vara okänd eller bara innehålla initialer som gjorde det svårt att avgöra var idealbilden skulle passa in i för kategori.

Idun är i sin natur en liberal tidning eftersom den riktar in sig mot kvinnor och hemmet. Det som var problematiskt i detta fall var att avgöra om idealbilden, som intressant nog verkade vara en kombination av det konservativa och liberala, utformade sig från unga sinnen eller äldre. Kvinnorätsfrågorna var oftast de unga kvinnornas kamp men detta betydde inte att författarna av artiklarna kunde vara äldre och dela de yngre kvinnornas ideal. Idun hade dessutom i flera fall även artiklar skrivna av män men talade om en nyare ideal av kvinnor.

Dalpilen verkar favorisera ett ideal där kvinnan framställs som en husfru. Idealet är i sin grund riktat mot överklassen och rikare medelklassen som var den enda som hade råd med att ha en fru som inte arbetade. Detta var ett ideal som kom att dominera samhället under början av 1900-talet fram till runt 60-talet.⁵⁸ Detta ideal kan anses vara en variation av det religiösa idealet på kvinnor som fodrade att de skulle vara milda, moderliga och visa. De skulle vara oskyldiga inför världens orättvisor och detta kunde de endast vara om de skyddades från världens problem. Kvinnan skulle vara ”*vältalig genom sin tystnad*”⁵⁹ men ha kunskap och utbildning som skulle hjälpa dem som uppfostrarinnor. Denna del kan i sig framstå något motsägelsefullt för husfrun var oftast rika vilket betydde att de hade råd med att anställa tjänare som uppfostrade barnen åt dem. Jag antog dock att idealet fränsade sig denna verklighet och föredrog om mamman uppfostrade barnen oavsett familjens rikedom.

Många av artiklarna hade inte avslöjat författaren så det är svårt att avgöra vem som skrev artiklarna så det problematiskt att fastställa om detta var en idealbild som endast fanns bland

⁵⁸ Gustafsson, Harald, 1953. , 'Nordens Historia: En Europeisk Region Under 1200 År', Sid 184-185

⁵⁹ "Den modärna kvinnan", 1899-01-20 , Dalpilen, sid 7

överklassen eller om den delades även av de lägre klasserna även om de lägre klasserna inte kunde förverkliga idealet på samma sätt som en rik överklass dam skulle kunna göra. Men det kvinnliga idealet representerades ofta av en ung, vacker, överklasskvinna med vackra klänningar i reklamen som oftast har väldigt lite med själva reklamen att göra som reklam för symaskiner eller en separator.⁶⁰ Ingen överklass dam skulle ägna sig åt att sy eller göra grädde från mjölk. Det har man arbetare för. Så reklamen riktade antagligen in sig på lägre klasserna men visade en rikare bild än kvinnan som faktiskt kommer att använda sig av maskinen.

Så det kvinnliga idealet i sig själv verkar omedvetet har sin grund i rikedom. Det var ett ideal att vara rik vilket med stor risk hade sin grund i status för familjen. Att kvinnan kunde vara hemma kunde på många sätt symbolisera att mannen var tillräckligt framgångsrik för att hon skulle kunna sträva efter detta ideal bild.⁶¹ Detta förstärktes ofta genom att Dalpilen ofta visade upp kungligheter som ett ideal. De representerade Sverige sanna natur trots att många av dem inte var svenskar och de som var svenskar hade ofta utländskt blod.

Egenskaper som Dalpilen ofta använde sig av när de beskrev en kvinna i positiv form var en mild kvinna med osjälvisk karaktär. Egenskaper som ”*hjälpssam, förtänksam och själfuppfodrande*”⁶² användes ofta i flera av artiklarna och på många sätt representerade de egenskaper som en moder och fru bör besitta då dessa gav henne en fördel att uppfostra barnen vilket var en om inte hennes största uppgift.

Skönhet var ett svårare begrepp att få förstånd över då ingen av artiklarna går direkt in på vad skönhet är även om de alla verkar vara enade om att en kvinna bör ha skönhet. Överlag så verkade skönhet tala om en kvinnas rena karaktär och osjälviska natur. Den enda artikel som talar om fysisk skönhet är ”Skönhet eller ryktbarhet” där kvinnorna svarar att de föredrog fysiskt skönhet över ryktbarhet då man kan få ryktbarhet genom att vara skön. Det enda som var annorlunda från denna artikel mot andra var att föremålen för frågan var kvinnliga vilket skulle kunna betyda att kvinnornas ideal var annorlunda från männens. Kvinnorna kanske lade större vikt mot fysisk skönhet i det kvinnliga idealet än vad män gjorde.

Norrköpingskurirens idealbild av kvinnorna varierade mer från artikel till artikel men sammanfattningsvis så binds alla egenskaper ihop till en sak, att vara en moder, och egenskaperna var ofta för att hjälpa en bli en bra uppfostrare. Detta var något som många av artiklarna tog fram och det fanns dessutom flera artiklar var enda syfte var att förklara hur man skulle kunna vara en god uppfostrare. Dessa artiklar riktade sig nästan alltid mot kvinnorna och hade i allmänhet en mer liberal bild än konservativ.

⁶⁰ ”*Alfa Olöbri Separatorn*” 1898-11-01, Dalpilen, sid 4

⁶¹ Gustafsson, Harald, 1953. , ’*Nordens Historia: En Europeisk Region Under 1200 År*’, Sid 213-214

⁶² ”*Den modärna kvinnan*”, 1899-01-20 , Dalpilen, sid 7

Det som kanske var mer speciellt var att kvinnans idealbild var breddare i omfång. Den band sig inte bara till husmödrar utan expanderade till arbetande kvinnor. I artikeln "*Några ord om kvinnans uppfostran*" så talade man både om kvinnor som stannade hemma men även så visade man stark beundran för kvinnor som var t ex lärarinnor. Arbetena dock så ofta ingick i Norrköpingskurirens idealbild av kvinnor var oftast inriktade mot de som opererade inom kategorin för att uppfostra barn eller för att visa medgivande som sjuksköterska.⁶³

Egenskaper som Norrköpingskuriren ofta använde sig av var hjälpsam, ädel och utbildad. Hon skulle också undvika att vara yttlig, emanciperad, vilket var ett ord de ofta använde för kvinnor som ägnade sig åt manliga saker som politik och skytte, och självisk. I frågan om utbildning så verkade uttalandet ofta vara mer baserat på grund utbildning. I allmänhet så ansågs det vara negativt att vara utbildad och endast de av lägre klass är utbildade.

Detta skulle kunna höra ihop med Dalpilens syn på att välstånd var något man skulle sträva efter. I Dalpilens idealbild då husmodern verkade vara favoriserad så kunde på många sätt en husmor vara ett tecken på välstånd för familjen då endast de rika kunde ha råd att låta en kvinna vara hemma utan jobb. I Norrköpingskuriren så verkar man förespråka utbildning för både män och kvinnor och att en utbildad person var ett tecken på välstånd. Även om man inte tillhörde högre klass så verkar idealbilderna i Norrköpingskuriren ändå vara bunden till att åtminstone framstå som en familj i välstånd.

Tidningen Idun var den vars idealbild var av störst intresse för man skulle kunna anta att en tidning som förespråkar om kvinnliga rättigheter skulle ha en annorlunda syn på vad en idealkvinna skulle kunna vara men resultatet var inte så avvikande från de två tidigare tidningarna som man först antog. Idealbilderna kan summeras till moder, fru och ungflickan. Tidningens idealbild framställs i ett bredare sortiment än båda de två andra tidningarna sammanlagt men detta kan ha att göra med att de försökte att rikta sig mot alla kvinnor och hade på så sätt ett mer abstrakt bild på vad en kvinna bör vara.

En större skillnad från de andra tidningarna var hur Idun valde att beskriva kvinnorna. De tidigare tidningarna kunde ha en eller två artiklar som riktar in sig på vad en kvinna inte bör vara men i allmänhet så fokuserade de på vad de ville en kvinna skulle vara. Idun valde ofta att fokusera på det negativa och förklarade varför något var som det var. T ex så argumenterar artikeln "*kvinnofång*" för att fåfånga även skapar renlighet och noggrannhet.⁶⁴ En annan artikel så försvarar man så kallade gamla familjeflickorna, ogifta kvinnor, och försöker att förklara för läsaren varför man ska ha medlidande för dem.⁶⁵ Detta i sig själv kan anses icke relevant för att framställa

⁶³ "*Några ord om kvinnans uppfostran*"(fortsättning), 1862-05-06 , skrivet av Ch, Norrköpingskuriren, sid 3

⁶⁴ "*Kvinnofång*.", skrivet av Marie, Idun(1892-04-01)N:r 10, sid 4-5

⁶⁵ "*Gamla familjeflickor*", skrivet av Elvira, Idun(1895-04-05)N:r 14, sid 3

en ideal bild men då fåfänga inte tillhör idealbilden så skulle man kunna argumentera att renlighet och noggrannhet tillhör idealbilden då dessa framställs i artikeln som något man skulle sträva efter. I artikeln ”Gamla familjeflickor” så framstår det klart att dessa ogifta kvinnor ansågs vara en skam. Detta har många sätt med att göra att trots att många kvinnor förblev ogifta på denna tid så var kvinnor som var gifta upphöjda och på många sätt den idealiska bilden av vad en kvinna skulle vara under 1800-talet.

Egenskaper som ofta förhöjdes var utbildning, en god själ med osjälvisk natur och självbehärskning. Det framstod klart att Idun framställde kvinnor som hade erfarenhet av samhället som något positivt, vilket var kanske en av anledningarna till att de talade positivt om arbetande kvinnor, men det var mer diskutabelt om detta var idealet. I många av artiklarna så framstod budskapet att det var inget fel med arbetande kvinnor men detta betydde inte att idealet var att en kvinna skulle vara arbetare. Bakom alla fasader så är idealet i artiklarna en perfekt hustru och perfekt moder vilket i sig själv grundar sig i att de endast behöver fokusera sig på dessa roller. I allmänhet så verkar alla tidningarna i någon form antyda att arbetande kvinnor blir sämre mödrar och hustrur. Detta på många sätt antyder att idealet i Idun och de andra tidningarna var en hemmafru som kunde fokusera på att vara den perfekta frun och modern.

Så varför var idealet av kvinnorna bundna till titeln maka och moder? Mycket har sitt ursprung i att under denna tid så var tanken om kvinnor och mäns uppgift stark uppdelad. Det var viktigt att avgöra vad som var manligt och vad som var kvinnligt. Gränsen mellan dessa två skulle inte korsas. Kvinnans livsuppgift var att uppfostra barnen i familjen och mannens livsuppgift var att försörja familjen. Denna uppdelning blev mer vanlig under industrialiseringen när arbetsklassen växte fram. Detta hindrade dock inte vissa familjer, som behövde två försörjare, att tillåta hustrun att arbeta även om det var vida erkänt att arbete var för ogifta kvinnor.⁶⁶

En artikel som belyser denna ideologi är t ex artikeln ” *“Några ord om kvinnans uppfostran”* från Norrköpingskuriren där författaren beskriver sin avsky för den emanciperade kvinnan. Som en förlängning av utlåtandet om att kvinnor som ägnar sig åt skytte var avskyvärda amazoner så kommer redaktionen in och skriver i slutet av artikeln att det inte är deras sak att avgöra om det är manligt att ägna sig åt skytte.⁶⁷ Vilket i sig själv visar att det var skamligt att gå över gränsen för män och kvinnor.

I många av tidningarna, speciellt Idun och Dalpilen, så drar de ofta paralleller till den historiska kvinnan som en slags förklaring till varför husmodern är ett slags ideal. I Dalpilen så beskrivs den moderna kvinnan som en blandning av kvinnorna från antiken, medeltiden och renässansen.⁶⁸

⁶⁶ Hedenborg och Wikander, , *'Makt Och Försörjning'* sid 48-49

⁶⁷ *“Några ord om kvinnans uppfostran”*(fortsättning), 1862-05-06 , skrivet av Ch, Norrköpingskuriren, sid 3

⁶⁸ *“Den moderna kvinnan”*, 1899-01-20 , Dalpilen, sid 7

Tidningen Idun är uppkallad efter en nordisk gudinna som beskrivs som Balders trogna fru som väntade tålmodigt med en varm farm för gudarna när de kom hem från strider.⁶⁹

Det kan inte vara tillfällighet att de valde en av de få gudinnorna i nordisk mytologi som faktiskt passar in på en hemmafru. Varför annars inte ta Frigg, Odins fru som styr över alla gudar medan Odin var borta, eller Freja, den ogifta krigaren som härskar över sitt eget hem, krigarkvinnorna Valkyriorna och har rätten till hälften av de döda krigarna? Antagligen för att dessa två inte riktigt passar in på det svenska 1800-talets syn på hur en kvinna skulle vara och det är lätt att välja en förebild som stödjer det ideal de vill framställa.

Dock är Iduns första artikeln intressant i att de verkar föredra antikens bild, som de hade, av kvinnan över den kristna bilden av madonnan. Detta skulle kunna förklaras av framfarten av Nationalism och Skandinavism under 1800-talet. I Sverige ville man upphöja det som var svenskt och kristendomen var i grund och botten något som inte hörde in i denna kategori vilket ofta ledde till konfrontationer mellan den nya nationalismen och de religiösa bilderna.⁷⁰ Detta förhindrar dock inte att idealet själv om kvinnan som moder och hustru antagligen har påverkats av århundraden av kristendom då synen om kvinnans roll som uppfostrare och maka är stark knuten till den kristna bilden av madonnan.

Alla idealbilder binds ihop med bilden av att vara en god moder och fru. Så det fanns inte alltför olika idealbilder utan det hela framställdes som variationer av samma idealbild. De lade till eller tog bort vissa egenskaper. Dalpilen framställer den ideala husfrun men Norrköpingskuriren lägger större vikt på erfarenheter. En ung kvinna borde vara utbildad och bör använda sin utbildning på ett eller annat sätt. Antingen i det sociala livet eller i arbeten som t ex lärarinna. De föredrar ändå en hemmafru men lägger ingen vikt på vad hon gör på sin fritid.

Detta är det samma med Idun som har en breddare sortiment på arbeten dessutom som sekreterare och hemtjänst. De verkar fortfarande tala om unga kvinnor i detta ideal och när en kvinna gifter sig så verkar de anta att hon bör sluta jobba för att ägna sig åt att uppfostra barnen. Men de Norrköpingskuriren och Idun förstärker att erfarenheten kvinnor hade när de jobbade kommer att hjälpa dem uppfostra barnen senare i livet. Dalpilen verkar mer ha den synen att denna erfarenhet kommer att förstöra deras chanser att gifta sig och framför allt riskera att "emancipera" kvinnorna. Vilket var de ord de använde sig av mest. De var rädda att kvinnorna skulle börja ägna sig åt okvinnliga sysselsättningar som politik och detta kommer att förhindra dem från deras ansvar som familjens uppfostrare.

⁶⁹ "Idun", skrivet av Octavio Beer, Idun(1887, profnr:1), sid 1

⁷⁰ Gustafsson, Harald, 'Nordens Historia: En Europeisk Region Under 1200 År' sid 201-204

Mycket av variationen av dessa förebilder, hur små de än är, kommer antagligen från de två olika politiska rörelserna. Dalpilen är på många sätt en konservativ tidning och har en gammal förebild som sin mall för den nya förebilden. De satte sällan ut vilka som var författarna för artiklarna men av själva språket och åsikterna skulle jag kunna teorisera att många av dem kommer från en äldre generation vilka ofta brukar föredra ett mer konservativt synsätt. Jag skulle också kunna av språket säga att många av dem kommer från finare familjer.

De två senare tidningarna, Norrköpingskuriren och Idun, var mer liberala tidningar vilket betydde att de föredrog en nyare förebild mer anpassad för den yngre generationen och framför allt de lägre klasserna. Detta skulle kunna förklara deras mer flexibla syn på idealkvinnan då idealet inte kan vara det samma för överklassen och de lägre klasserna eftersom vissa delar av det svenska samhället, som högre utbildning, oftast var riktat mot de högre klasserna. Detta är dock helt spekulant eftersom de flesta, förutom Idun, som skrivit inte har satt ut författarna.

Sammanfattning

Tidningarna har trots sina olikheter på den politikiska sfären i allmänhet en relativt lika bild på hur kvinnornas idealbild ska se ut. De verkar prioritera förebilden av en utbildad hemmafru vars huvudsakliga syssla är att uppfostra barnen. De har också en avsky för kvinnor som ägnar sig åt maskulina sysslor då detta enligt tidningarna kommer att förhindra dem från att koncentrera sig på sina kvinnliga plikter.

Dalpilen och Norrköpingskuriren satte sällan ut vem det var som skrev artiklarna och de som hade ett namn så bestod underskriften oftast av initialer. Det fanns vissa saker man kunde spekulera kring. Till exempel, så skulle man kunna anta att artikeln "*Några ord om kvinnans uppfostran*" är skriven av en äldre kvinna. Initialerna är skrivna som Ch vilket skulle även kunna vara en man men författaren av artikeln uttrycker sig i början av uppsatsen att de ofta ger råd till unga mödrar.⁷¹ Om de hade varit i samma ålder så skulle jag föreslå att författaren bara hade skrivit mödrar och eftersom tidningarna i allmänhet anser att det är en kvinnas uppgift att uppfostra barnen så är det svårt att se att en man skulle ge råd till unga kvinnor om hur man uppfostrar barn.

De flesta av författarna verkar vara av en äldre generation då de ofta talar om den yngre generationen och dess kontrast mot den äldre. Naturligtvis så fanns det mer neutrala artiklar som var svårare att avgöra vem som var bakom artikeln men Idun var den enda som satte ut vem som hade skrivit artiklarna. Idun hade en variation av män och kvinnor. Alla författarna verkade komma från högre arbetarklass. Kvinnorna var oftast lärare som tidningen hade tagit hjälp av och männen är mer okända men även de framstår vara företrädare för kvinnofrågan som är relativt ny och oftast lockar yngre anhängare än äldre.

Där de tre tidningarna verkar motsätta sig varandra är vilka egenskaper kvinnoidealet bör ha. De håller alla med om vissa saker som kvinnans spirituella, religiösa, osjälviska och goda natur. De menar också att en kvinna ska vara utbildad. Men de är lite mer olika i hur en kvinna bör använda sig av detta. Den konservativa Dalpilen vill ha kvinnor som är värtaliga genom sin tystnad, medans Norrköpingskuriren och Idun föredrar kvinnor som konverserar med intellekt. Dalpilen föredrar också kvinnor som inte arbetar. Norrköpingskuriren föredrar hemmafruar men eftersom tidningen även riktar sig mot de lägre klasserna så är de mildare med dessa kriterier. Idun verkar i allmänhet föredra arbetande kvinnor men detta har i stor sannolikhet att göra med Iduns försvar och uppmuntran om att kvinnor ska få arbeta.

Avbildningen av kvinnan framställs som en blandning av den gamla, religiösa bilden av en passiv moder och fru men har varierat sig genom att den allmänna utbildningen i Sverige har gett

⁷¹ "*Några ord om kvinnans uppfostran*", 1862-05-02 , skrivet av Ch, Norrköpingskuriren, sid 3

människorna en uppfattning av att kvinnor bör vara utbildade. De verkade vara enade om att en välutbildad kvinna kommer att kunna uppfostra barnen bättre. Vilket är en av de största anledningarna till att kvinnor får göra och inte får göra vissa saker. Om en kvinna ägnar sig åt manliga sysselsättningar så kommer detta förhindra kvinnorna att göra kvinnliga sysslor och hela idealbilden verkar forma sig till en kvinna som kan utföra sina kvinnliga plikter till perfektion.

Så för att sammanfatta kort så hade resultatet i alla tre tidningarna samma grund i sin idealbild där de ville att den perfekta kvinnan också var den perfekta modern och frun. Variationen i tidningarnas framställning verkar vara resultatet av att de riktade in sig på olika klasser inom det svenska samhället. Idealbilden under 1800-talet verkade vara lika skiftande som århundrandet i sig själv. När samhället förändras så förändras även de ideal människorna har.

Slutet av 1800-talet var ett av dessa skiftande årtionden och som ett resultat så verkar idealbilden förändras från person till person. Ingen i allmänhet verkar vara fullkomligt överens om vad idealbilden var och detta kan i sin grund ha med en enkel fråga som denna tid inte hade en klar bild över. Vad är kvinnligt? Denna fråga kan diskuteras även idag men starten för denna diskussion kom från 1800-talets frammarsch in till den moderna tiden. Utan att veta svaret på frågan vad som är kvinnligt så är det även svårt att veta vad idealet är. Resultatet av forskningen kan förhoppningsvis ge åtminstone en inblick i idealbilden under denna århundrandet och med en inblick så kanske man kan svara på andra frågor som kommer att ställas i framtiden.

Källor och litteratur

Otryckta källor

Inga otryckta källor

Tryckta källor

Internet källor

Cardiff University (School of Social Sciences), *Max Weber, Ideal type*, citerat 2017-01-13, <http://www.cardiff.ac.uk/socsi/undergraduate/introsoc/weber7.html>

Göteborgs Universitets bibliotek, *Äldre svenska kvinnotidningar, Idun*, citerat 2017-02-17, <http://www.ub.gu.se/kvinn/portaler/kvinnotidskrifter/idun/>

Jewish Women's Archive., *Joan N. Burstyn*, citerat 2017-02-16, <https://jwa.org/encyclopedia/author/burstyn-joan>

Judiska museet i Stockholm, *Judarnas historia i Sverige*, citerat 2017-01-13, <http://www.judiska-museet.se/judarnas-historia-i-sverige/>

Jämställd förskola och skola, *Genusteori*, citerat 2017-01-13, <http://www.jamstalldskola.se/vad-ar-jamstalldhet/genus-genusteori.shtml>

Milld, Jan, *Dagstidningar, Pressens guldålder*, 2008-01-20, citerat 2017-02-01, <http://www.janmilld.se/historia/6/tidningar.html#1>

MinSläkt 3.9, *Luisse Maria Elisabeth av Preussen*, citerat 2017-02-17, <http://historiska-personer.nu/min-s/p38c84f69.html>

MinSläkt 3.9, *Victoria Sofia Maria av Baden*, citerat 2017-02-17, <http://historiska-personer.nu/min-s/pef6c7a75.html>

Ohlsson Sandahl, Frida, *Maskulinitetsteori*, citerat 2017-01-13, <http://fridaohlssonsandahl.se/maskulinitetsteori>

SCB, *Befolkningsstatistik*, citerat 2017-01-08, <http://www.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/manniskorna-i-sverige/in-och-utvandring/>

Dalpilen

Dalpilen, "*Alfa Olibri Separatorn*", ", 1898-11-01, tillgänglig på Kunglig. Biblioteket- Sveriges Nationalbiblioteket, http://magasin.kb.se/searchinterface/browse_title.jsp, citerat 2017-04-05

Dalpilen, "*Den moderna kvinnan*", 1899-01-20, tillgänglig på Kunglig. Biblioteket- Sveriges Nationalbiblioteket, http://magasin.kb.se/searchinterface/browse_title.jsp, citerat 2017-01-10

Dalpilen, "*Folk- och småskolor*", 1886-01-22, tillgänglig på Kunglig. Biblioteket- Sveriges Nationalbiblioteket, http://magasin.kb.se/searchinterface/browse_title.jsp, citerat 2017-01-10

Dalpilen, "*Skönhet eller ryktbarhet*", 1897-11-12, tillgänglig på Kunglig. Biblioteket- Sveriges Nationalbiblioteket, http://magasin.kb.se/searchinterface/browse_title.jsp, citerat 2017-01-10

Dalpilen, "*Ärade Damer*", 1886-02-05, tillgänglig på Kunglig. Biblioteket- Sveriges Nationalbiblioteket, http://magasin.kb.se/searchinterface/browse_title.jsp, citerat 2017-01-08

Ger, Max "*Luftens drottning*", Dalpilen, 1886-01-15, tillgänglig på Kunglig. Biblioteket- Sveriges Nationalbiblioteket, http://magasin.kb.se/searchinterface/browse_title.jsp, citerat 2017-01-08

K.R. "*om Storhertiginnan af Baden*", 1882-10-20, Dalpilen, tillgänglig på Kunglig. Biblioteket- Sveriges Nationalbiblioteket, http://magasin.kb.se/searchinterface/browse_title.jsp, citerat 2017-01-07

Mayr, Raymund "*Bruddräkten*", 1886-01-22, tillgänglig på Kunglig. Biblioteket- Sveriges Nationalbiblioteket, http://magasin.kb.se/searchinterface/browse_title.jsp, citerat 2017-01-08

Norrköpingskuriren

Ch "*Några ord om kvinnans uppfostran*", " 1862-05-02, Norrsköpingskuriren, tillgänglig på Kungl. Biblioteket- Sveriges National bibliotek, http://magasin.kb.se/searchinterface/browse_title.jsp, citerat 2017-02-06

Ch "*Några ord om kvinnans uppfostran (fortsättning)*", " 1862-05-06, Norrsköpingskuriren, tillgänglig på Kungl. Biblioteket- Sveriges National bibliotek, http://magasin.kb.se/searchinterface/browse_title.jsp, citerat 2017-02-06

Edqvist, Esaias "*Tidskrift för hemmet*", 1862-04-29, Norrsköpingskuriren, Kungl. Biblioteket- Sveriges National bibliotek, http://magasin.kb.se/searchinterface/browse_title.jsp, citerat 2017-03-21

Grevilius, "*Skålen för Kvinnan*", 1859-06-10, Norrsköpingskuriren, Kungl. Biblioteket- Sveriges National bibliotek, http://magasin.kb.se/searchinterface/browse_title.jsp, citerat 2017-02-08

Idun

Beer, Octavio "*Idun*" Idun (1887, profnr: 1), tillgänglig på Göteborgs universitetsbibliotek, <http://www.ub.gu.se/kvinn/digtid/07/>, citerat 2017-03- 15

Elvira "*Gamla familjeflickor*", Idun (1895-04-05) N:r 14, tillgänglig på Göteborgs universitetsbibliotek, <http://www.ub.gu.se/kvinn/digtid/07/>, citerat 2017-03- 15

E.Z. "*Själfbekräftelse*." Idun (1892-04-08)N:r 15, tillgänglig på Göteborgs universitetsbibliotek, <http://www.ub.gu.se/kvinn/digtid/07/>, citerat 2017-03- 30

Hellander, Adolf *"Fosterlands kärlek, ammad i hemmet"*, Idun(1892-02-26) N:r 9, tillgänglig på Göteborgs universitetsbibliotek, <http://www.ub.gu.se/kvinn/digtid/07/>, citerat 2017-03- 30

Hellberg, Frithiof (redaktör och utgivare) *"Barnlösa fruar"*, Idun(1887, profn:r 1), tillgänglig på Göteborgs universitetsbibliotek, <http://www.ub.gu.se/kvinn/digtid/07/>, citerat 2017-03- 15

Hellberg, Frithiof (redaktör och utgivare) *"Farrar om barnupfostran"*, Idun (1895, profn:r 3), tillgänglig på Göteborgs universitetsbibliotek, <http://www.ub.gu.se/kvinn/digtid/07/>, citerat 2017-03- 15

Hellberg, Frithiof (redaktör och utgivare) *"Luther om kvinnor"*, Idun (1887, profn:r 1), tillgänglig på Göteborgs universitetsbibliotek, <http://www.ub.gu.se/kvinn/digtid/07/>, citerat 2017-03- 15

M, *"I kvinnofrågan"*, Idun (1892-03-04)N:r 10, tillgänglig på Göteborgs universitetsbibliotek, <http://www.ub.gu.se/kvinn/digtid/07/>, citerat 2017-03- 30

Marie, *"Kvinnofångna."*, Idun (1892-04-01) N:r 10, tillgänglig på Göteborgs universitetsbibliotek, <http://www.ub.gu.se/kvinn/digtid/07/>, citerat 2017-03- 30

Rosenius, Efraim *"Hon och Han: ett kapitel om bildning"*, Idun (1895-05-03)N:r 18, tillgänglig på Göteborgs universitetsbibliotek, <http://www.ub.gu.se/kvinn/digtid/07/>, citerat 2017-03- 15

Litteratur

Burstyn N. Joan, *"Victorian Education and the Ideal of Womanhood"* N.J Barnes & Noble Boks;London: Croom Helm, Ltd.,1981

Gustafsson, Harald, 1953. , *'Nordens Historia: En Europeisk Region Under 1200 År'*, Anonymous Translator(Tr upplagan edn, Lund, Studentlitteratur, 2017).

Hamrin, Örjan, *"Dalapressen –en historisk tillbakablick"* i Dalarna 1994, red. Jan Raihle, Dalarnas Hembygdsbokårgång 64, Falun, 1994

Hedenborg, Susanna, 1964, och Ulla Wikander 1940., *'Makt Och Försörjning'*, Anonymous Translator (, Lund, Studentlitteratur, 2003).

Uppsatser

Hallsäter, Julia. *"Bildning är ett måste för att man ska kunna leva ett sunt och rikt människoliv: En undersökning av Anna Sandströms pedagogiska synpunkter och ideer om syftet med flickors utbildning."*, Södertörns högskola, Institution för Kultur och lärare. Kandidatuppsats, HT 2016.

Holm, Andreas *"Telegramnybeten i den svenska pressen - genom tio undersökta tidningar 1864-1900"*
Lundsuniversitet, Journalistprogrammet VT 2008